

SINGULARIS
 HEBRAICÆ LINGUÆ
 EXERCITATIO
 IN ACADEMIA SALMANTIC.

PALAM SUSTINENDA PROPONITUR.

TOTIUS EXODI CONTEXTUM EX HEBRÆO
 ad latinum sermonem litteraliter convertet, eorum quæ
 vertentur distinctam, exactamque rationem reddet, varias
 vocum notiones explanabit, vim sententiarum, & emphasis
 evolvit, orationis ordinem, nexum, & figuras patefaciet,
 ac demum omnes dubitationes subjectis thesibus
 adversantes enodabit.

LIC. D. FRANCISCUS PORCHERIZOS INIGO,
*Hebræarum, & Græcarum litterarum studiosus, olim in Collegio
 Purissimæ Conceptionis Placentinæ Urbis Alumnus, nunc pro
 obtinendis Præbendis Lectoralibus, necnon in Salmantina Univer-
 sitate Sacræ Theologiæ Cathedris strenuus Concertator,
 & Provinciæ Beturiensis Consiliarius.*

OPITULANTE CL. IPSIUS MAGISTRO

LIC. D. ANTONIO MANGAS BERMEJO, PRESBYTERO,
 Trilingui Collega, linguarum Hebraicæ, & Chaldaicæ Cathedræ Pro-
 Moderatore, atque in eadem Univ. Sacræ Theologiæ, & Philosophiæ
 Cathedrarum, Matritensis Hebraicæ, ut & S. Eccles. Præb.
 egregio Antagoniste.

Pridie Idus Junii, an. Dñi. MDCCLXXIV. hora VIII. mane.
 Pro Universitate, & Cathedra ex Supremi Castellæ Senatus præscripto.

MATRITI. Ex Typographia D. ANTONII DE SANCHA. Ann. 1774.

SINGULARIS

HEBRAICA LINGUA

EXERCITIO

IN ACADEMIA SALAMANTICA

PALAM SUSTINENDA PROPOSITUR

TOTIUS EXODI CONTEXTUM EX HEBRAEO

ad latinum sermonem literaliter converteret, eorumque
verentur distinctionem reddet, rationem reddet, varias
vorum notiones exprimit, & eorumque
evolvere, orationis est figurae particulae,
ac demum omnes variationes subjectis thesibus
adversantes enodabit.

LIC. D. FRANCISCUS PORCHERIZOS INIGO.

Hebraicum & Graecum litterarum studium, olim in Collegio
Primum Conceptionis Placentinae Urbis Alumnus, nunc pro
obtinenda Praeceptoris Lecturae, necnon in Sabantiae Universi-
tate Sacrae Theologiae Cathedrae titulum Conceptoris,
& Praeceptoris Britanniae Conceptoris.

OPTULANTE CL. TRIVS. MAGISTRO

LIC. D. ANTONIO MANGAS BERMEO, PRESBYTERO.

Thibigi Collegii, huiusmodi Hebraicae, & Chaldaicae Linguae Pro-
fessoris, nunc in eadem Urbis Sacrae Theologiae, & Philosophiae
Cathedrae, huiusmodi Hebraicae, in S. Jacobi Paro-
chio, & Argenteae.

Prudic Idus Junii, an. Dni. MDCCCLXIV. hora VII. mane.
Pro Universitate & Cathedra ex superioris Cancellaria scriptis.

MAKTI. Ex Typog. D. D. Antonii de Sacerdoti. Anno 1754.

CAPUT PRIMUM.

*CELEBRE CANTICUM A MOSE,
& Israelitis post Erythraei maris transfretationem
concentum, quasi perfectæ Poeseos specimen proponitur,
& illius occasione qualis fuerit Hebræorum vetusta
Poesis discutitur, & inquiritur.*

PRIMA THESIS.

Naturalem Poesin totius humanæ mentis quasi divino quodam æstro correptæ, & agitate eruptionem, & clamorem esse, Nemo, qui vel ipsius originem, aut primævam ejusdem adplicationem diligentius perspexerit, ire valebit inficias. Discussantur ergo antiquiora Poeseos fragmenta in ejusdem rei comprobationem, præsertim vero egregium illud Carmen, de quo præsens insuitur sermo, ubi ex abundantia cordis Moses divinas eructans laudes, ferventiores animi impetus exérere, Dei Liberatoris magnificentiam extóllere, eidem publicas, easque solemnes exhibére gratias, quin vel eosdem populo Israelitico sensus inspiráre nititur, ut Siquis ejusdem magnitudinem, vim, & energiam, pariter cum gravi quadam simplicitate pro meritis explanáre vellet, haud aliter posset,

set, nisi vel ipso spiritu, quo illud editum fuit corriperetur. Merito quidem apud Omneis Eruditos, ceu exemplar elegantioris Poesis habetur, & æstimatur, nulli græcorum, aut latinorum poematum, ne ipsius quidem Homeri, aut Virgilii conferendum, sed eloquentiam omnem profanam longissimè superans, & transcendens. Ipsam adtestor interpretationem latinam, cujus mira venustas eandem veritatem penitus evincit.

SECUNDA.

Verum tamen in adsignanda hujus antiquæ Poeseos ratione, cum Veteres, tum Recentiores AA. eandem pariter non tenent viam, sed pluribus obvoluta opinionibus, ferè nihil certi ad nostram permeavit ætatem. Inter eos, qui hoc argumentum elucidarunt omnium Antiquissimi, & Peritissimi nobis occurrunt Josephus, Origenes, Eusebius Cæsariensis, & S. Hieronymus, quorum auctoritas plerosque fere subsequentes in suam pertraxit sententiam. His ergo tam præclaris Dubiis, & Mosis cantica versu Heroico exarata, & totum Psalterium Jambicis, Alcaicis, Saphicis, & Lyricis carminibus, instar Pindaricorum, & Horatianorum concinnatum esse constat. Liber Salomonis, cantica Deuteronomii, & Isaia Hexametris,

tris, Pentametrisque versibus instructa sunt. Idem sentiendum de Libro Job, ubi post illa verba: *Pereat dies, in qua natus sum*, omnia Hexametris Dactylis, & Spondæis constantibus digeruntur, usque ad illa: *Idcirco ipse me reprehendo*. Quin etiam carmina Trimetra, & Tetrametra in lamentationibus Jeremiæ, in Pss. 110, 118, & alibi sæpe reperiuntur. Dubitari ergo non potest, nisi Doctissimorum Virorum testimonia eludere velimus, quin Vetus Hebræorum Poesis græcæ, & latinæ similis omnino fuerit.

TER T I A.

Eandem amplexi fuere sententiam quidam RR. inter quos Franciscus Gomarus, (quem nervosè impugnavit Ludovicus Capellus) carmina librorum sacrorum paribus adstringi legibus cum græcis, & latinis, & regulis à se præscriptis, & exemplis prolatis ostendere conatur. Nec prætermittenda videtur quorundam opinio hebræa carmina rythmo tantum adligata fuisse, his potissimum argumentis evincentium. Ea namque est hebraicæ, quemadmodum Gallicæ linguæ indoles, ut eam verborum inversionem, quæ Græcis, ac Latinis gentilis, & propria est, aut numquam, aut rarò patiatur. Præterea nomina hebræa eandem in omni-

bus utriusque numeri casibus terminationem constanter tuentur, ex quo illud consequitur hebræum sermonem tam pronum ad rythmica, quam ad metrica Græcorum, & Latinorum more, ineptum esse carmina. Quin & hebraicè scribentibus rythmi vel non dedita opera conquisiti, sive ex articulorum, & adfixorum copia, aut ex adfinium vocum affluentia vix evitari possent.

QUARTA.

Oppositam his omnibus opinionem induit Josephus Justus Scaliger: *Quod in Hebræo, Syriaco, Arabico idiomate (ut ipse ait) ulla metri species concipi possit, Nemo potest efficere, quia id natura sermonis non patitur, nullibique invenietur carmen aliquod metricis legibus adstrictum, sed ut plurimum soluta oratio caractere poetico animata.* Eamdem fuit persecuta viam RR. Criticorum eruditissima phalanx duo poeséon genera distinguendum, naturalem unam, artificialem vero aliam. Quarum illa subito, & tumultuario sermone intimos animi sensus ad vivum pathetica oratione depingit, hæc autem eosdem selectis, & exquisitis vocibus numero, & concinnæ modulationi adstrictis præter oculos exhibet. Et hanc posteriorem cum à majestate, tum à simplicitate librorum sacrorum procul dis-

tare existimant DD. illi, apud quos omnis antiquæ Poeseos ratio in eo constituta videtur, si loquendi genere utantur vividiori, fervido, pathetico, audacioribus, & crebrò repetitis figuris ornato. Singulis enim gentibus, Nationibus, & Tribubus, ut passiones suæ, ita sua quoque Rhetorica, & naturalis Poesis. Numquam enim alacritatis, spei, admirationis, iræ, & doloris immanes adfectus nisi fervore, & energia quadam exprimuntur. Adeoque non inficiamur viguisse apud Hebræos naturalem Poesin, quasi præludium methodicæ illius Poeseos, quæ post multa sæcula à Rabinis industria, & arte elaborata, & absoluta est.

QUINTA.

TOtius cardo difficultatis eò devolvitur ut scrutemur, an obtinuerit inter Hebræos methodica, & artificialis Poesis? Res adeo implexa, & obscura, ut divinantes potius, quam explorati quidquam definientes de eadem dissérere videamur. Legitima hebraicæ linguæ pronunciatio, quemadmodum græcæ, latinæ, & aliarum, quæ jam obsolevère, prorsus ignoratur. Eam vero penitus intercidisse multa abhinc sæcula, ex eo discimus, quod & LXX. Interpretes, & D. Hieronymus easdem omnino voces diversis, iisque oppositis conceptibus

expresserint. Et quidem juxta hodiernam lectionem Massorethicam neque rythmus perseverans, & continuatus, neque ulla pedum mensura reperitur. Quisnam vero scit, an juxta veterem pronuntiandi rationem eadem, quæ nunc voces, & rythmo, & metro adcomodatae carmen constituebant elegantissimum? Qui explorare possumus, an habuerint peculiarem dialectum ad augmentum, detractionem, & transpositionem litterarum, quo singulis carminum generibus dictiones aptari possent? Quid? Nonnè citra ullam controversiam eosdem Musices peritissimos extitisse, atque in eo disciplinæ genere nulli Gentium palmam retulisse constat? Cumque apud Veteres Poesis à Musice non sejungeretur, Isque Musicus esset, qui & Poeta, hinc facilè paria de Musice, ac de Poesi statuamus oportet, quædamque nostro veluti Marte dicemus, ne animi pendere usque videamur.

S E X T A.

Sicut enim Musica apud Hebræos haud aliter quam religioni inserviebat, ita etiam Poesis præter propter rebus sacris, haud profanis erat usibus consecrata. Ut ignota fuit eisdem ea Musices harmonia, leposque, qualis in Musice nostræ ætatis emolliendis animis, quam moribus informandis

aptiori percipitur, ita pariter apud eosdem, quantum autumare licet, non obtinere Comœdiæ, non Tragœdiæ, non Satyræ, non Epigrammata, neque aliud ejus Poesis genus, quod Plato imitationis adpellat. Et ut Nemo dixerit eosdem Musices peritissimos non extitisse, quod citra ullam methodum, artem, aut disciplinam vix concipi potest, ita similiter ex elegantia verborum, & carminum artificio conjectari licebit Antiquos Hebræos aliquam struendorum carminum methodum habuisse simplicem licet, magisque ad naturam adcedentem. Haud enim bona illa vetustas nobis nec ingenii acumine, nec rerum inventionem cedebat, superabat vero nos studio, & erga rem poeticam, & musicam amore. Qualis tamen fuerit illa methodus ægrè determinare poterimus, quos nativa linguæ sanctæ pronuntiatio prorsus latet, nec incitiam nostram in causa erit, ut inficiemur, quin eadem, qualiscumque fuerit, verè extiterit. Leguntur in Scriptura Epicinia, Carmina, Invektivæ, gratiarum Actiones, Epithalamia, & Cantica mœroris, & gaudii. Quid? Nonne David lugubri carmine Sauli, & Jonathæ interitus deploravit? Nonne Jeremias cantico celebratissimo Regis Josiæ funus ingemuit? Quin adhuc funebre illud carmen, quo Prophetes Isaias, & Imperii Babylonici lapsum, & funestum illius Regis obitum pathetice depingit,

latinè licèt traductum sapórem poëticum refert.
*Quomodo cessavit Exactor quievit tributum! Contrivit
Dominus virgam Dominantium :: Quomodo cecidisti
de Cælo Lucifer! &c.* Ubi latinæ Poeseos quædam
similitudo cernitur. Alia congereremus exempla,
ni ultra præscriptos terminos divagaretur oratio.
Siquis vero in re adeo implicata, tenebrisque in-
voluta adcuratius aliquid, & exploratius nobis tra-
diderit, Doctrinam, Judiciumque nostrum eidem
libenter submittemus, qui solius veritatis explorandæ
amore ducti, provinciam hanc susceperimus.

CAPUT SECUNDUM.

*QUARUMDAM VOCUM IN EXODO
contentarum Etymologia inquiritur, & circa ejusdem
libri versionem litteralem quædam adnotatione
digna proponuntur.*

PRIMA THESIS.

OMnia fere verba hebræa, & nomina, quæ
in latina translatione posita sunt, nimia esse
vetustate corrupta, Scriptorumque vitio depravata
D. Hieronymus adserit. Hæc igitur ut emenden-
tur hæbraicæ linguæ peritia absdubio necessaria
est.

est. Quæ enim ex alienis linguis veniunt, ab earundem Peritis mutuari debemus. Multa etiam Scripturæ Sanctæ mysteria eisdem nominum interpretationibus nobis aperiuntur. Sic enim hoc nomen יהושע Josue, aut Jesus præposita (י) facile deducitur à radice ישע in conjugatione Hiphil. Significat enim salvum facere, liberare, ut Jesus dicatur, idest Salvator, aut Liberator. Sic etiam à radice משיח unxit oritur משיח Messias, idest unctus. Et à chaldaica voce מרא mará Domina, detracta per apocopen littera (א), & ex hebræa ים iam mare hoc nomen מרים Mariam (ut à Veteribus legebatur) Maria facili negotio deduci potest, quasi dicatur Domina maris.

SECUNDA.

GRavior apud Interpretes est disceptatio circa Mosaici nominis etymon, ubi neglectis aliorum opinionibus Josephus hoc nomen ex Ægyptiis *mo* vel *moy* aquam, & *yse* servatum significantibus deducit, ut Moses dicatur, ab aqua servatus. Hæc igitur nominis ratio non satis explorata videtur; fatentur omnes *mo* vel *moy* apud Ægyptios aquam significare, sed à plerisque dubitatur an *yse* significet servatum. Verisimilius itaque videtur nobis eandem vocem à verbo hebræo משה eduxit, ex-

traxit

traxit derivare, ita ut Moses dicatur, quasi educ-
 tus, aut extractus. Est enim משה *Moseh* participium
 activum verbi præcedentis per figuram enallagen
 positum pro participio passivo משי *massui*. Hæc
 igitur derivatio cum rei veritate consonat, nam
 Moses proprie loquendo non ex aquis, sed è fis-
 cella scirpea, quæ in ipsa fluminis ripa algosa,
 & caricibus plena reposita fuerat, extractus fuit à
 filia Pharaonis, ut ex utroque textu hebræo, &
 latino manifestum adparet.

TER T I A.

Circa nomen Dei tetragammaton יהוה cum
 illius derivatio, tum legitima ejusdem pronuncia-
 tio vestiganda nobis occurrit. Oleaster hoc nomen
 à verbo inusitato *houah* delére deducendum existi-
 mavit, quasi Deus per hoc nomen Judicis Ultoris
 adtributum portendere vellet. Quæ ratio haud
 efficax videtur, ut à communi deficiamus senten-
 tia hoc nomen à verbo hebræo היה fuit, extitit,
 originem dúcere propugnante. Unde יהוה per lit-
 teras consonantis expositum perinde est, ac exis-
 tens, sive qui est. Eidem præponitur (י) nominum
 priorum ferè ab initio formativum. Ita sese
 adpellat Deus Ex. cap. 3. v. 14. ubi hebræa veri-
 tas habet: יהוה אשר איהוה *eieh ascher eieh*, ero qui

ero:

ero : per enallagen , sum qui sum , à radice יהה
 ejusdem omnino significationis cum יהוה. LXX. In-
 terpretes verterunt Εγω εἰμι ὁ ων , Ego sum existens,
 quasi Deus per hoc nomen incommunicabile suam
 nobis φουσιον ostendere voluisset , quod sit actus pu-
 rissimus , absque ulla potentiaë concrezione , proin-
 deque ipsum εἶναι in omni sua amplitudine : nihil
 enim magis universale , quam το ον concipitur. Pia-
 culum ergo Judæis erat , vel hoc nomen efferre.
 Tanta erat erga illud reverentia ! Temporis itaque
 decursu genuina ejusdem prolatio prorsus interiit.

Q U A R T A.

BArbaram , atque illegitimam esse vulgarem
 illam pronunciationem *Iehouah* à nemine vel in
 hebræa lectione mediocriter exercitato controver-
 titur. In ea scilicet quædam voces aliter scribun-
 tur , aliter vero leguntur , quibus adnumerari de-
 bet hoc nomen יהוה , cui subjiciuntur puncta no-
 minis adpellativi אֲדֹנָי *Adhonai*, Dominus, nimirum
 Scheua (:), quod sub (א) dilatatur in Cateph pa-
 thach (-:), quia littera gutturis est , Hholem (·),
 & Qamets (ַ): unde hoc nomen haud per conso-
 nas , sed per vocaleis effertur יהוה *Adhonai*, Domi-
 nus , non *Iehouah*. Et hanc pronunciationem anti-
 quissimam , eamque veram esse , ex eo colligitur,
 quod

quod LXX. Interpretes, Aquila, Symmachus, & Theodotion vocem יהוה semper interpretantur κυριον, Dominum, qua voce latina utitur S. Hieronymus. Legebant enim יהוה *Adhonai*, Dominus, nam יהוה *Iehouah* non Dominum, sed Ens, aut Existentem significat. Adcedit Judæorum, cum Veterum, tum Recentiorum consensus; quin & ante Petrum Galatinum sæculi xvi. Scriptorem prolatio *Iehouah* non obtinuit, eamque hebraicæ Grammatices regulis adversari, multis argumentis evinceremus, nisi ad alia properaret oratio. Eruditi plures adfirmant antiquam hujus nominis prolationem fuisse *Iao*. Illud non est prætermittendum: ubi præcedit nomen יהוה aliud nomen divinum subponuntur puncta nominis אלהים *Elohim* Deus: itaque legendum in eo casu, non יהוה *Adhonai* Dominus, sed *Elohim* Deus, ne idem nomen bis consequenter proferatur.

Q U I N T A.

IN hebræo sermone multæ sunt dictiones magnam habentes emphasin, & innatam proprietatem, quam latinus exprimere non valet, nisi per ambages, & circuitus quosdam. Sic enim Ex. cap. 26. v. 1. ubi editio Vulgata habet, *variatus opere plumario*, Latinus Interpres non satis exprimit emphasin illius vocis כרניים *cheruim*, alibi significantis Angelos.

Dicitur enim opus *cheruim* juxta hebræam significationem textura variegata, atque eo lineamentorum ductu, aut opere anaglyptico, aut Phrygionis artificio elaborata, ut maximam differentium imaginum exhibeat diversitatem. Est enim apud Hebræos magna vocum polysemarum, & ambiguarum silva, quæ diversimode interpretatæ plures possunt excipere sensus catholicos. Sic in eod. Lib. cap. 18. v. 18. ubi translatio latina habet, *stulto labore consumeris*, ad litteram juxta varias significationes geminati verbi hebræi נבל תבל *nabol thibol* potest legi: *cadendo cades*, idest, oneri succumbes: *marcescendo marcesces*, hoc est, tædio, ac molestia adficieris: & *deficiendo deficies*, consilium hoc vel invitus deseres. Interpres unam tantum vocabuli significationem reddere potuit: hinc oritur tanta interpretationum varietas, dum unusquisque quod sibi consequentius videtur hoc transfert.

S E X T A.

CUM alicujus vocis genuina significatio prorsus ignoretur, licebit nobis, vel eandem è re vicina, & aliàs nobis nota nominare, vel ad metaphoram confugere. Res, & Grammaticis, & Interpretibus universis concessa. Multas etiam in versione nostra offendemus lectiones non modo diversas, sed & quasi

Quasi oppositas translationi Latinæ, quarum Nos
analysin tantum grammaticam adgredimur expli-
candam. Sic enim cap. 13. v. 18. juxta veritatem
hebræam legimus: quini, & quini ascenderunt;
cum editio Latina habeat: *Et armati ascenderunt.*
Cap. 15. v. 9. ubi dicitur: *Et interficiet eos manus
mea*, hebraicè legitur; & à possessione deturbabit,
vel pauperes efficiet eos manus mea. Et cap. 32.
v. 28. ubi dicitur: *cecideruntque in die illa quasi vi-
ginti tria millia hominum*: hebraicè legimus: sicut
tria millia virorum. Alia plura suppetunt exempla,
quæ brevitatis ergo omittimus. Cuinam ex his lec-
tionibus deferendum sit, Nostra definire non in-
terest, qui & scimus in rebus ad fidem, & mores
pertinentibus Veterem Vulgatam Latinam Editio-
nem omnibus aliis præferendam esse, nec Ii sumus,
qui aut curiosa, magis quam solida insectari, aut
veram hebraicæ linguæ utilitatem fallaci vanitate
permutare velimus.